

ВИДАВНИЦТВО

ISBN 978-617-614-143-3

9 786176 141433

Путівник

Резиденція митрополитів Буковини і Далмації

Резиденція митрополитів Буковини і Далмації

Путівник

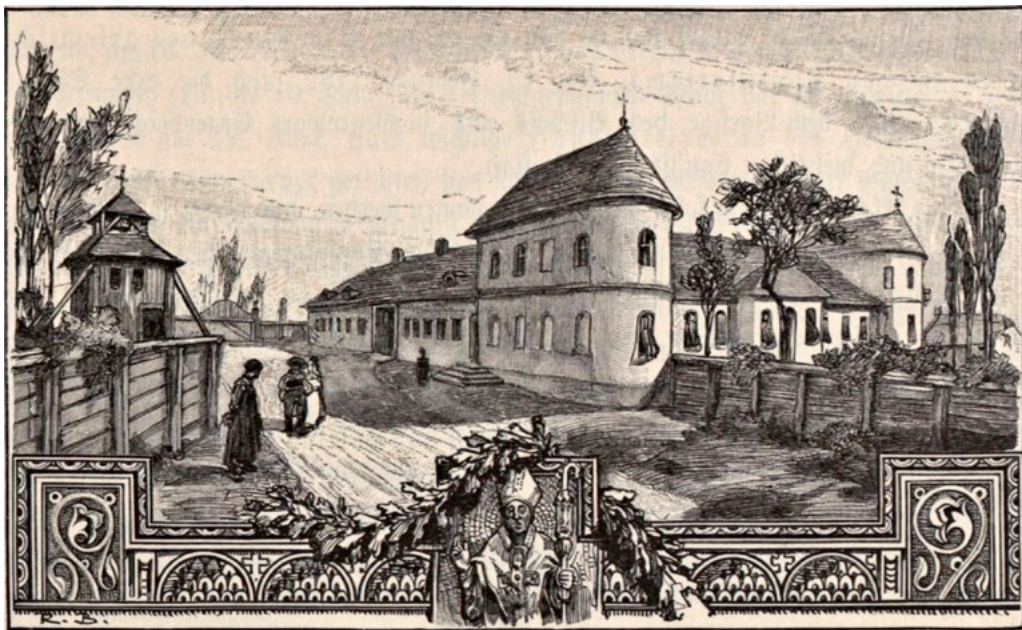

Туристичний магніт Чернівців

Найвідоміша туристична принада Чернівців — це Резиденція митрополитів Буковини і Далмації, яка вже давно слугує центральним корпусом Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Саме за кодovими словами «університет» чи «резиденція» туристи знаходять неймовірний архітектурний ансамбль. Чернівці — місто з найкрасивішим та одним із найстаровинніших університетів України: навчальний заклад було засновано в 1875 році. Урочисті червоні ворота Резиденції (вул. Коцюбинського, 2) помітні здалеку

вулиці Університетської. За ними відкривається довершена архітектурна перлина, якою у місті справедливо пишуться. Масштабний і величний комплекс з 2011 року представлений у престижному списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО. Але цегляні будівлі під барвистим дахом спочатку призначалися не для студентів.

У 1782 році на місці сучасного комплексу стояла стара єпископська резиденція, значно скромніша з вигляду та за розмірами. Центральна її частина була одноповерховою, бічні крила мали по два поверхи. Неподалік від

будівлі була побудована невелика дерев'яна дзвіниця — із тих, котрі й зараз часто зустрічаються біля сільських храмів Буковини та Поділля. Зведення нових приміщень розпочалося в 1864 році з ініціативи православного єпископа Чернівецького і Буковинського Євгена Гакмана (1793-1873).

Втім, варто зазирнути на кілька десятиліть раніше, аби довідатися цікаву передісторію появи архітектурної перлини.

Митрополит із Васловівців

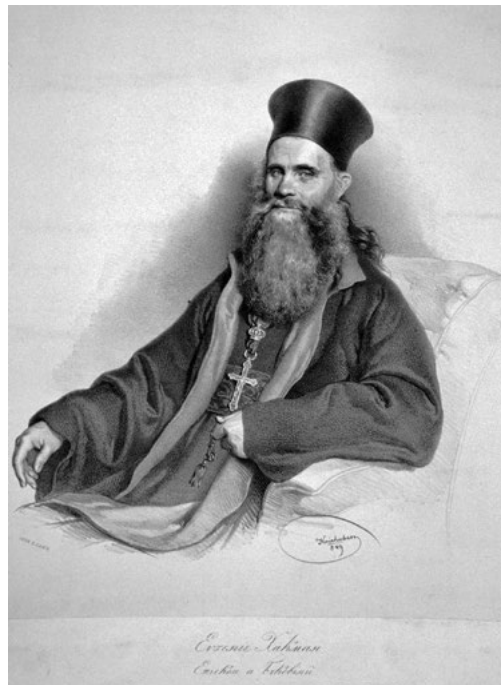
У 1823 році до Чернівців повернувся і прийняв чернечий постриг під іменем Євген син селянина Євфимій Васильович Гакман, 30-річний випускник теологічного факультету Віденського університету. Того ж року монах отримав сан диякона, а невдовзі — ієромонаха. 1827 року Гакман став професором біблійних студій Старого Заповіту Греко-Східного богословського інституту, щойно відкритого в місті. 8 травня 1835 року указом імператора Фердинанда I 42-річний Євген Гакман був призначений єпископом Буковинським, правлячим архієреєм Чер-

нівецько-Буковинської єпархії. Висвятили селянського сина 15 серпня того ж року.

Здавалося б, що нічого цікавого у пересічних фактах біографії церковного діяча нема, однак окрім успішного кар'єрного зростання він був сином цієї землі, народився зовсім близько від Чернівців. Його мальовниче село Васловівці біліло хатками серед зелених пагорбів Хотинської височини всього за якихось два десятки кілометрів від митрополії. Хлопець мав гострий розум, чималі здібності до навчання й чудо-

Резиденція митрополитів Буковини і Далмації

ву освіту. Євген Гакман був українцем і максимально сприяв використанню української мови в церковному діловодстві краю. Він протистояв румунізації Буковини та створив «Руську Бесіду», першу українську культурологічну організацію краю. Усе це, щоправда, буде значно пізніше. Юнаком він учився в столиці тодішньої імперії, був приватним репетитором з волоської мови у цесаревича Фердинанда: того самого, хто вже у статусі імператора Австрії призначить його за чверть століття єпископом. А поки що з розкішного Відня

Гакман повертається на батьківщину, щоб робити її кращою, цивілізованішою.

Сьогодні туристи й шанувальники архітектури не натішаються з дерев'яних українських церков, а 200 років тому, у часи Євгена Гакмана, інших у його єпархії майже й не було. На півдні Буковини, де Радівці та Сірет, на території сучасної Румунії, збереглися тісні й мальовничі розписні монастирі. Кілька з них увійшли до списку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО і щороку ваблять відвідувачів звідусіль.

У Північній Буковині ситуація була іншою. Карпати були перепорою перед цим клаптиком землі і стояли на заваді не лише чужинцям, а й архітектурній моді. Жили тут скромно, за будматеріал мали те, що найдешевше, деревину. І будували так, як ще в турецькі часи буковинцям дозволяли турки-поневолювачі: стоять дерев'яні скромні хатки, між ними — одна з хрестами на даху; оце і була церква. Буковинські старі храми мистецтвознавці так і називають «церкви хатнього типу». Кілька таких до цього часу збереглося не лише в селах області, а й у самих Чернівцях.

Старовинна мурована церква була в Лужанах, знана Іллінська церква фортифікаційного типу у Топорівцях, ще з XVII століття лики святих зустрічали парафіян на стінах святині у Байраках. Маленька, наче іграшкова, церква ще з часів Штефана Великого застигла над Мозилівкою. Кам'яні святині були також у Великій Буді, Герці, Тернавіці, Глиниці, Шипинцях, Репужинцях, Турятці та Хрещатику. Однак кількість парафій була значно більшою, ніж кількість кам'яниць — їх нараховувалося аж 211.

Новий Єпископ Буковинський одним із своїх завдань вважав розбудову єпархії з каменю. Саме тому за Гакмана з'явилася мурована церква святої Параскеви Сербської у Чернівцях. Він у липні 1844 року також зініціював зведення Святодухівського кафедрального собору (ви, напевно, його запам'ятали: храм вирізняється не тільки масштабами та розташуванням у центрі сучасних Чернівців, а й яскраво-рожевим кольором). Собор будували рівно 20 років, освятив його архієрей Євген 17 липня 1864 року. А вже наступного дня, о дев'ятій годині ранку заклав наріжний камінь майбутньої каплиці святого Йоана Нового

Резиденція митрополитів Буковини і Далмації

Сучавського. Священнослужитель це зробив на території єпископської резиденції, фактично на будівельному майданчику. З цього каменю й виріс, як яблуна із насінини, фантастичний ансамбль, якому присвячена ця книжка.

Автор проекту, архітектор Йозеф Главка, був заступником голови будівничого комітету Резиденції. Головою ж був Євген Гакман.

Заради мови і народу

У 1873 році, поки тривало будівництво, Євген Гакман добився створення незалежної Буковинської православної церкви та надання їй митрополичого статусу. Тому резиденцію почали будувати єпископською, а закінчили вже митрополичою. Перший посланець до цісаря з проханням про митрополію вирушив через карпатські сніги ще у лютому 1861 року. Та імператор не поспішав з рішенням. У 1864 року Семигородську православну митрополію отримали румуни, а буковинцям монарх (це вже був Франц Йозеф) пообіцяв розглянути звернення Буковин-

ської єпархії при нагоді. Цісар свого слова дотримався: 23 січня 1873 року він призначив єпископа Євгена архієпископом Чернівецьким і митрополитом Буковини і Далмації, однак селянський син із Васлівівців цим титулом натішитися вже не встиг. 27 лютого того ж року він вирушив до Відня, де в православної церкві Святої Трійці його мали висвятити в новий сан. Довга дорога негативно вплинула на здоров'я 80-річного митрополита. 12 квітня 1873 року Гакман помер, а вже за п'ять днів домовину з його тілом доставили у рідні Чернівці, на які зійшла жалоба.

Митрополія потрібна була Гакману не задля втамування кар'єрних амбіцій. Вітри «Весни народів» долітали на Буковину хоч і з запізненням, проте з потенціалом урагану. Серед румунського населення Буковини ширилися заклики про відокремлення від Галичини та приєднання до Трансільванії (Семигороддя). Доля української мови, якщо таке б сталося, могла бути невтішною, а русинське населення краю опинилося б під прямою загрозою румунізації. Архієпископ Євген (у цьому сані він був із 1873 року) розумів це і вбачав у митрополичому статусі мож-

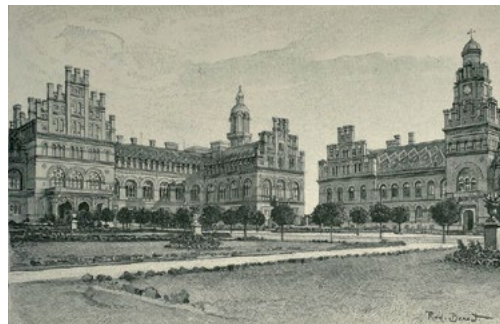
ливість захисту земляків. Тим більш, Буковина таки перестала бути складовою частиною Королівства Галичини та Володимирії, отримавши статус самостійного герцогства. Відкриття університету в 1875 році, про це буде згодом, було задумане Гакманом для закріплення статусу української мови та церкви на Буковині. Почини Євгена Гакмана продовжили його наступники: митрополити Феофіл (1873-1875) та Феохист (1875-1879). В автокефальному статусі Буковинська митрополія перебувала аж до розпаду Австро-Угорської імперії в 1918 році.

Головний будівничий

Повернемося до історії будівництва Резиденції, адже уже згадувалося ще одне знакове і для неї, і для Чернівців прізвище. Будівельні роботи велися під керівництвом молодого талановитого чеського архітектора Йозефа Главки, випускника празького Політехнікуму (спеціальності будівництва та інженерної науки) і Віденської академії мистецтв (архітектура). Проект майбутнього кам'яного дива зодчий створив у 1860 році, коли йому було 29 років. За чотири роки він почав втілювати свою мрію у життя.

Масштаб робіт був грандіозним. Австро-Угорщина такого ще не бачила: будівництво тривало майже 18 років, заради нього створили спеціальні кар'єри, запряцювали два цегельні та керамічний завод, школа для будівельників. Стіни зводили ретельно, без поспіху. Кожну цеглину вимірювали та перевіряли на звук. Один будівельник на день міг класти не більше сотні цеглин. У величезні чани з розчином додавали навіть рештки мертвих тварин. Кладка на такому органічному клеї, підкріплена курячими яйцями, стоятиме віки.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.